

Війна запам'яталася страхом, плачем і відчаєм

З року в рік залишається дедалі менше не тільки фронтовиків, а й живих свідків історії, яку писали наші діди та прадіди. Один з них – 92 річний доцент кафедри педагогіки МЕГУ Василь Федорович.

Німці прийшли вже через 2 тижні

Щойно 22 червня 1941 року фашистська Німеччина напала на СРСР, як через 2 тижні німці уже були в Залізцях. Радянська влада поспішно втекла. У бік Залозець із Бродів проривалася з оточення радянська танкова армія, яка неподалік містечка була розбита. У Залізцях було створене гетто, куди зганяли євреїв з усього району. Згодом їх розстрілювали і ховали в околицях цегельні. Німці утворили штаб прикордонної служби «Греншутц», яка мала охороняти кордон генералгубернаторства. Вони вивезли із

Залозець до Німеччини 150 дівчат і хлопців.

Недалеко від Залозець з березня по липень 1944 року стояв фронт.

– У нас радянська влада встановлювала свої порядки, – розповідає Василь Федорович. – До Червоної армії мобілізували чоловіків, з яких багато хто з війни не повернувся. Стягали з населення гроші – «позику», хліб, молоко, м'ясо. І з усієї жорстокістю вели боротьбу проти визвольного руху, який очолила ОУН-УПА.

Між двома вогнями

Близько 3 місяців Залізці були прифронтовим населеним пунктом. По лівій стороні за течією річки Серету були радян-

ські війська, по правій – німецькі.

«Опинившись у центрі воєнних дій, – веде далі співрозмовник, – ми змушені були час від часу ховатися від куль – спустатися у лох сусідської хати, вкритої соломою. Полум'ям було охоплено все передмістя. Уночі це було тяжке видовище, яке наближалось до нас. Бути в хаті страшно, надворі – ще гірше, бо час від часу поблизу розривались снаряди. У льоху було тісно. Плач, лемент жінок і дітей, особливо ридання бабусь створювали жахливу атмосферу.

Пам'ятаю, як виліз із цієї «судоми-комори», сів біля вікна. З підвалу вибігла сусідська дівчина і крикнула: «Василу, втікай від вікна!» Я неохоче відсунувся. У цей момент біля вікна розірвався снаряд. Уламки розсіпалися по всій кім-

наті. Потім я зрозумів, що ця дівчина мене врятувала.

Коли трохи стихало, ми заходили в хату, але то тривало недовго. Очі злипалися, не вистачало сну, але знову стрілянина, знову тікай. Отак і рятувалися. Ситуація поліпшилася, коли німці відступили на 2-3 кілометри. Утворилася нова фронтова лінія. Нас, юнаків, мобілізували копати траншеї. Кожному надіяли норму, але як тільки ми справлялися з нею, давали ще.

У нашій домівці була воєнна прокуратура

Хата Федоровичів у порівнянні з іншими була найкращою. Отож родину переселили до сусіда. У хаті розмістилася воєнна прокуратура. У недобудованій половині будинку утримували

солдат, які у чомусь завинили. – Пригадую, – каже Василь Федорович, – як, схилившись над паперами, сидів прокурор і наспівував:

Темная ночь, Только пули свистят по степи.

Ты меня ждешь.

И у детской кровати тайком

ты слезу проливаешь.

За рішенням прокуратури з тих солдат, як стало відомо пізніше, формували штрафний батальйон і направляли на передову. Досі не можу забути зарослих щетиною страдницьких облич. Ім було ще жити і жити...

Аліна БУДАФЕНКО